

Västanbladet

GöteborgsRegionens Släktforskare

Årg 20

2003

Nr 3

Christinæ kyrka i Göteborg

Tyska församlingen i Göteborg bildades 1623. Dess första kyrka var en träkyrka, som flyttats från Nya Lödöse (nuv. Gamlestaden) till den plats där den nuvarande kyrkan är belägen vid N. Hamngatan. År 1648 invigdes en ny kyrka av tegel, som då fick namn efter drottning Kristina. Efter bränder 1669 och 1746 har kyrkan återuppbyggts och blev färdig med sitt nya tom 1780 efter ritningar av Carl Fredric Adelcrantz, varefter kyrkan i huvudsak haft sitt nuvarande utseende. Även det Aschebergiska gravkoret till höger på bilden återställdes och sammanbyggdes med kyrkan. Kyrkan tillhör alljämt tyska församlingen i Svenska kyrkan.

Litografi av O. A. Mankell.

INNEHÅLL NR 3 - 2003

VI MÖTS.....	3
FORSKARSTUGAN INVIGES	4
NAMN ÅT DE DÖDA	4
FRÅN GRANNFÖRENINGAR	5
<i>Tomas Selling:</i>	
KÄLLOR TILL SVENSK-JUDISK GENEALOGI	5
41 HANDSKRIFTER 1339 - 1926 ...	11
SVERIGES RIKES LAG ÅHR 1734 ...	11
GÖTEBORGS KYRKLIGA SAMFÄLLIGHET	
	13
<i>Per Liljeström:</i>	
RUTGER MACLEAN OCH ENSKIFTET	19
<i>Joel Holger:</i>	
LANDET RUNT	23
RABATT TILL MEDLEMMAR	25
NYA MEDLEMMAR	27
FORSKA MED G R S DATORER	28
<i>Bokanmälan:</i>	
'SLÄKTFORSKA VIDARE'	28

GöteborgsRegionens Släktforskare

MEDELEMSFÖRENING I SVERIGES
SLÄKTFORSKARFÖRBUND

Erik Dahlbergsgatan 36 B, 411 26 GÖTEBORG
Tel. 031 - 13 12 26 (tisd. och torsd. 10-14),
Postgiro 24 23 85 - 3

Styrelse 2002

Ordf. Rolf Ekelund, 031 - 93 15 15
Lerdalavägen 69, 429 34 KULLAVIK
V.ordf. Per Clemensson, 031 - 20 65 63
S. Vägen 79, 412 54 GÖTEBORG
Skr. Joel Holger, 031 - 40 85 20,
Lilla Danska V. 2, 412 74 GÖTEBORG
Kassör Ewert Arwidsson, 0520 - 707 39, Göte-
borgsv. 91 A, 461 54 TROLLHÄTTAN
Klubbm. Karin Holger, 031 - 40 85 20
Lilla Danska V. 2, 412 74 GÖTEBORG
Övriga John Ashton, 031 - 25 45 68
Kärnvedsgat. 15, 416 80 GÖTEBORG
Lars Olof Lööf, 070-5602840
Erik Dahlbergsg. 4, 41126 GÖTEBORG
Örjan Nordmalm, 031 - 20 57 27,
Bohusg. 24, 411 39 GÖTEBORG
Sybil Winell, 031 - 16 05 95
Föreningsg. 16 E, 411 27 GÖTEBORG
Suppl. Per Liljeström, 0302 - 131 91
Vänskapen 3 e, 443 34 LERUM
Sonja Rindby, 031 - 25 99 51
Munkebäcksg. 23, 416 53 GÖTEBORG

Västanbladet

Ansvarig utgivare: Per Liljeström
Redaktionskommitté:
Per Clemensson, Per Liljeström och Joel Holger

Västanbladet ingår i medlemsavgiften 150.- kr/år
(familjemedlem 50.- kr)
och utkommer årligen med fyra nummer.

NÄSTA NUMMER AV VÄSTANBLADET
UTKOMMER I SLUTET AV OKT. 2003.
MANUSSTOPP DEN 1 OKT.

ISSN - 1102 - 4453
Kopierad på miljövänligt papper hos
Mediagruppen KOPIERINGEN AB, Gbg

GöteborgsRegionens

Släktforskare

vi möts

HÖSTEN 2003

Lördagen den 6 sept. kl. 12.00. Promenad i Majorna i samarbete med Gamla Majrabbar och Bertil Johansson. Vi startar vid Gathenhiemska huset på Stigbergstorget med visning av reservatet. Sedan promenad längs Allmänna Vägen till Mariebergskyrkogården, dit vi kommer omkr. kl. 13.00. Eftermiddagskaffe med sång- och underhållning av systrarna Svensson i lokalen 'Laternen'. Avslutning omkr. kl. 16.
Anmälan senast måndagen innan. Avgift 70.- kr.

Söndagen den 7 sept. kl. 12.00 - 16.00

ÖPPET HUS i nya släktforskarstugan, Tredje Långgatan 39, 2 tr.
Se närmare sid. 4.

Måndagen den 13 okt. kl. 18.30. Föreningskväll

på Erik Dahlbergsgatan 36 B med föredrag av **Kjell Åberg** om mantalslängder, tiondelängder och jordeböcker.
Kaffeservering. **Anmälan senast torsdagen innan.** Avgift 50.- kr.

Söndagen den 9 nov. kl. 10 - 14. ÖPPET HUS i GRS lokaler

på Erik Dahlbergsgatan 36 B med bl. a. 'Släktforskarakut'. Introduktion för nybörjare kl. 11.00 samt 13.00. Visning av bibliotek, cd-skivor för släktforskning, antavlor samt projekt-arbeten. Kaffeservering. **Alla är mycket välkomna.**

Måndagen den 17 nov. kl. 18.30. Ordinarie höstmöte

i föreningslokalen Erik Dahlbergsgatan 36 B, med efterföljande föredrag av arkivarien vid landsarkivet i Göteborg och författarinnan **Karin Edvall** om några kvinnoöden i Göteborg. Kaffeservering. **Anmälan senast torsdagen innan.** Avgift 50.- kr.

ANMÄLAN i så god tid som möjligt till

Stina Börjeson tel. 031 - 25 75 55 eller Karin Holger tel. 031 - 40 85 20

Entrén till samlingslokalen på Erik Dahlbergsgatan sker genom GRS egen lokal, vilken måste läsas under själva mötet. Kom således i god tid.

Vi har öppet 1 timma före föreningsmötet! Samlingslokalen rymmer 40 pers.

Mycket välkomna, tag gärna med gäster!

Ev. återbud måste anmälas.

Välkommen till Forskarstugan i Göteborg söndagen den 7 sept. kl. 12.00 - 16.00.

Invigning kl. 14.00 av förbundsordförande Ted Rosvall.

I Sveriges Släktforskarförbunds lokaler på Tredje Långgatan 39, 2 tr. (porttelefon) öppnas den 7 sept. 2003 en forskarstuga. Denna drivs gemensamt av Sveriges Släktforskarförbund, DIS-VÄST, GöteborgsRegionens Släktforskare (G R S) samt Föreningen Släktdata.

I forskarstugan finns 8 datorer med tillgång till en stor mängd register, databaser och registerprogram för släktforskare, både på CD och via Internettjänster.

Exempel på CD-skivor är Sveriges dödbok 1950-1999, Sveriges befolkning 1970, Svenska ortnamn, CD-Emigranten, CD-skivor med svenska regionala databaser samt CD-skivor med amerikanska census och andra databaser för att hitta personer som emigrerat. Exempel på Internettjänster är Genline (digitala kyrkoböcker), Digitala forskarsalen (SVAR), Ett historienät Sverige (Arkion) samt några amerikanska betaltjänster.

Att besöka forskarstugan är kostnadsfritt. Preliminära öppettider är:

Tisd. - fred. 8.00-16.00, torsdagar även kvällstid 16.00-21.00.

Alla dagar utom torsdagar krävs förhandsbokning genom Kent Andersson, tel. 031 - 42 33 11. Det kan vara lämpligt att boka plats även torsdagar om man vill vara garanterad en plats.

Forskarstugan kommer också att utnyttjas till temakvällar och utbildningar.

Man kan ej räkna med att alltid få kvalificerad forskningshjälp, men användarinstruktioner skall finnas. Kanske också besökarna inbördes kan hjälpa varandra att hitta rätt bland sökmöjligheterna.

Vi efterlyser stugvärdar till forskarstugan torsdag kväll 16-21. Avsikten är att det varje torsdagskväll skall finnas två stugvärdar för tillsyn, låsning etc.

Om du är intresserad av att bli stugvärd som representant för G R S, tag då kontakt med G R S ordförande Rolf Ekelund, tel. 031- 93 15 15.

Stugvärd kan ju också samtidigt själv forska och utnyttja forskarstugans möjligheter !

Se också de medverkande föreningarnas hemsidor:

Sveriges Släktforskarförbund

www.genealogi.se

DIS-VÄST

www.dis-vast.o.se

GöteborgsRegionens Släktforskare

www.genealogi.se/forbund/grs.htm

Föreningen Släktdata

www.slaktdata.org

'Namn åt de döda' - ny tidplan

Projektet är förlängt till den 31/3 2004. Se upplysningar i nr 2 av Västanbladet, sid. 24.

Projektets hemsida är: home.swipnet.se/hossna/sdb.htm

***Det är med andra ord inte för sent att "adoptera en församling"
och starta med registreringen av avlidna personer åren 1950-70.***

I Göteborg är några församlingar ännu lediga:

Backa, Biskopsgården, Gamlestads, Haga, Kristine, Masthugg, Oscar Fredrik, S:t Pauli, Vasa, Högsbo, Lundby, V. Frölunda och Älvsborg.

Från grannföreningarna:

Västgöta Genealogiska Förening

Lördagen den 20 sept. Vävarsalen, Kulturhuset, Borås, kl. 14.00. Rolf Ekelund talar om "Forskning i mantalslängder" och "Hur man upprättar vackra antavlor".

Borås Släktforskarförening

Onsdagen den 24 sept. Vävarsalen, Kulturhuset, Borås, kl. 19.00.
"Borås, som var en gång". Medverkande Lars Sundin.

Uddevalla Släktforskare

Lördagen den 11 okt. Kl. 10 - 16. Släktforskar dag på Bohusläns Museum.

Föreningen Släktdata

Lördagen den 18 okt. kl. 11.00. Höstmöte.
IOGT-NTOs Nordengården, Stockholmsgatan 16, Göteborg.
Föreningen bjuder på servering. www.slaktdata.org

Hallands Genealogiska Förening

Lördagen den 25 okt. Anbyttardag i Onsala. www.genealogi.se/halland

Källor till svensk-judisk genealogi

av Thomas Selling

Inledning

Den judiska bosättningen i Sverige tar sin början 1775, då Aaron Isaac från Mecklenburg fick kungligt tillstånd att med några trosförvanter slå sig ned i Stockholm. Dessförinnan fick de bosätta sig varaktigt här i landet endast om de lät döpa sig och övergå till kristendomen, vilket också både enskilda och familjer gjorde både före och efter 1775.

Genombrottet för den judiska bosättningen skedde vid riksdagen 1778/79 efter att olika grupper i Sverige, allt sedan Axel Oxenstiernas tid, verkat för att en sådan skulle komma till stånd. Några år därefter, 1782, utfärdades det s.k. *judereglementet*. Det innebar att något särskilt kungligt tillstånd för bosättning ej behövdes, utan prövades, enligt villkoren i reglementet, av magistraten i var och en av de tre städer där judar tilläts slå sig ned, i Göteborg, Norrkö-

ping och Stockholm. Judarna blev en, med vissa rättigheter, tillåten främlingskoloni med stort självstyre, som Hugo Valentin så träffande formulerat det ('Judarnas historia i Sverige', 1924).

Under mellantiden beviljades interimstillstånd för judisk bosättning. De fick redan från 1780 officiellt tillstånd att bosätta sig i Göteborg och magistraten i Karlskrona lät Fabian Philip samma år slå sig ned där. När sedan 1782 års reglemente utkom, riskerade han att få ge sig av, eftersom staden inte tillhörde de tillåtna för judisk bosättning. Fabian Philip lyckades trots borgerskapets motstånd erhålla kungligt tillstånd att få bo kvar och inrätta synagoga, så det växte där upp en liten församling runt honom.

Marstrand var en annan ort där judisk bosättning kunde ske redan från 1775, men det berodde på dess ställning som Porto Franco-hamn. Det innebar att där kunde

handel och yrkesutövning ske fritt utan hinder i form av skråtvång och andra restriktioner, som gällde för resten av landet. Dessutom rådde där religionsfrihet. Den förste juden kom dit 1779. En församling bildades, men den upplöstes efter 1794. Då förlorade Marstrand sin ställning som Porto Franco-hamn och de flesta judarna flyttade till Göteborg. De judar, som flyttat in under Porto Franco-tiden och önskade bo kvar där, fick omkring 1800 tillstånd att göra detta.

Skydds-brev och intyg

1782 års judereglemente reglerade tillvägagångssättet för erhållande av s.k. *skydds-brev*. Det står däri att senast inom åtta dagar efter ankomst skulle vederbörande vid närmast belägna länsstyrelse visa upp *pass och betyg* från sin senaste vistelseort. Dessa borde vara utfärdade av Judeskapets äldste samt bestyrkta av magistraten.

Därpå fick han pass för att bege sig till en av de privilegierade städerna. Inom sex veckor skulle han anmäla sig för magistraten i den stad dit han kom och där lämna sina pass och bevis. Senast inom fjorton dagar efter prövning av ansökan skulle magistraten utfärda ett s.k. skydds-brev.

De som erhöll skydds-brev för att idka handel ägde rätt att i sin tjänst ha biträden och även annat tjänstefolk och dessa behövde inte ha skydds-brev, utan räknades ha laga försvar hos sin husbonde. Eftersom det i början var förbjudet att ha svenskar i sin tjänst, blev det förutom familjemedlemmar, ett stort antal trosförvanter som också följde med till Sverige.

I reglementet anges också att förmyndare utsågs av judarna själva, men namnen skulle anmälas till magistraten och alla arsvivster skulle upptagas i rabbinrätten.

Restriktioner avskaffas successivt

1838 ersattes 1782 års s.k. judereglemente av en ny förordning, som reglerade judarnas skyldig- och rättigheter. Kortfattat innebar den att de flesta restriktioner som fanns i reglementet avskaffades, och de skulle åtnjuta samma rättigheter och förmåner som övriga svenska medborgare.

Grundlagens inskränkningar vad gällde utrikes födda och främmande trosbekännare skulle dock gälla och inte heller kunde de, utan kunglig dispens, köpa fast egendom på landet. Enligt en kungörelse utfärdad någon månad senare skulle de, som erhållit svenskt medborgarskap och önskade bosätta sig någon annanstans än i de 4 städerna, ansöka därom hos konungen.

Efter 1838 undanröjdes kvarvarande restriktioner snabbt. År 1854 fick de i Sverige födda slå sig ned i samtliga städer, utan särskilt kungligt tillstånd. 1860 får alla som är svenska medborgare rätt att äga fast egendom och bosätta sig i hela landet, och den som bodde på någon ort, där det ej fanns någon mosaik församling, räknades tillhöra den närmaste.

1863 blev det fritt fram för äktenskap mellan judar och kristna. Tio år senare fick alla judar, även de som inte var svenska medborgare, rätt att bosätta sig överallt i landet. Fram till dess var de judar, som inte hade svenskt medborgarskap, hänvisade till att bo i Göteborg, Stockholm, Norrköping och Karlskrona.

Under tiden fick judar också rösträtt till riksdagen och rätt att inneha statliga tjänster. 1800-talet var alltså en tid då de svenska judarna succesivt alltmer integrerades i samhällslivet.

Nu började också den andra invandringsvågen att skölja över Sverige österifrån på grund av pogromer och annat elände i

Synagogan vid Stora Nygatan i Göteborg. Littografi efter teckning av B. Damm.

Ryssland och Polen. Den kom att äga rum under drygt 40 år under slutet av 1800-talet och en bit in på 1900-talet och gav den judiska befolkningsgruppen ett kraftigt tillskott. Från att 1855 ha utgjort maximalt 935 hade den 1910 växt till något över 6.000 personer. Den tidiga invandringen däremot skedde från nordtyskland med ett totalstopp åren 1806-1809. Då var judisk invandring totalt förbjuden och mellan 1815 och 1838 var den mycket restriktiv. Då krävdes kungligt tillstånd för bosättning.

Under 1930-talet strömmade bara en smal rännil in och sedan kom då de cirka 10 000 räddade från nazitysklands koncentrationsläger. Av dessa har drygt 1/3 stannat kvar här. De senaste immigranterna kom under åren 1956 - omkring 1972. Det räcker med att nämna Ungern, Tjeckoslovakien och Polen. Idag uppskattas den judiska befolkningen till runt 17-18 000 personer, men människor med judiska rötter är desto fler på grund av, genom åren förekommande, blandäktenskap och dop.

Myndighetsarkiv och folkbokföring

För taxeringen stadgas i 1782 års judereglemente att magistraterna i de upplåtna städerna efter varje års mantalsskrivning skulle insända ett *utdrag över judarna* till länstyrelsen och även utdrag ur tullspecialer o.a. handlingar, som var av vikt för deras taxering.

Över *äktenskap, födda och döda* skulle de judiska församlingarnas äldste till magistraten årligen avge två tabeller efter formulär från Kommerskollegium. Ett skulle kvarbliva i stadens arkiv och ett insändas till Kommerskollegium. Dessa förteckningar över judar i städerna ingår i Kommerskollegii årsberättelser, som förvaras på RA¹⁾

Dödsfall skulle enligt reglementet anmälas till stadens polismyndighet. Dessa anmälningar kan så långt de nu är bevarade, (vilket jag inte kontrollerat) jämte boupteckningarna, ersätta saknade död- och begravningsböcker. I reglementets 27 § stad-

gas nämligen upprättande av inventarium över de dödas kvarlåtenskap. Dessa bouppteckningar skulle inlämnas till förmyndarekamraren i Stockholm och magistraten i övriga städer.

År 1806 begär konungen in, från överståthållaren och alla landshövdingar, listor på alla judar i landet med uppgift om vistelseort, uppförande och yrke. Information om ändringar rörande dessa förhållanden skulle i framtiden kontinuerligt insändas. Dessa listor finns även de i RA.

År 1825 skriver konungen till överståthållaren samt landshövdingarna i Göteborgs och Bohus, Östergötlands och Blekinge län om att de judiska församlingarna skall sända in befolkningsstatistik till tabellkommissionen, numera SCB²⁾. Detta återkommer i 1838 års församlingsordning.

I 1838 års förordning rörande den judiska bosättningen finns inget nämnt om folkbokföring eller förbud mot blandäkenskap. Folkbokföringen reglerades i stället i den församlingsordning för mosaiska trosbekännare som utfärdades av Kommerskollegium samma år. Där står att Tabellverket, föregångaren till SCB, i början av varje år skulle erhålla en förteckning över församlingens samtliga medlemmar avseende föregående år.

I förordningen om Kyrkoböckers förordning från 1894 stadgas att mosaisk trosbekännare, som bodde på plats där mosaisk församling ej fanns, skulle antecknas i böningsortens statskyrkoförsamling. Vidare stadgas, att personer som ej tillhörde svenska kyrkan, s.k. främmande trosbekännare, skulle antecknas på särskild plats i församlingsboken och att ett personregister över alla utländska undersåtar skulle upprättas i slutet av boken.

1910 blev statskyrkans territoriella församlingar de enda officiella kyrkobokförande myndigheterna. Det innebar att även medlemmarna i församlingar med främmande trosbekännare, som hade rätt till egen kyrkobokföring, skulle *folkbokföras i de svenska statskyrkoförsamlingarna*, men att de förstnämnda församlingarna även i fortsättningen skulle föra ministerialböckerna.

För *invandringen* 1875-1947 har vi ett viktigt källmaterial i Statistiska centralbyråns arkiv. Det är uppgifter om namn, yrke, födelsedatum eller ålder, civilstånd, inflyttningsår och givetvis från vilket land. De är införda på den summariska folkmängdsredogörelsen, som lämnades av varje församling. Länsvisa personregister, åtminstone i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands och Örebro län, finns upprättade.

Från den senare perioden skall jag kort nämna en del andra källor. I de lokala polisarkiven, liksom bland magistratens och länsstyrelsens handlingar, finner vi sådana som berör tillstånd till att utöva handel av olika slag. Många av de som kom under det sena 1800-talet och strax därefter försörjde sig med detta. För gårdfarihandel bibehölls passvånget även efter 1860, då samtliga passlagar avskaffades, och 1879 kom en förordning där biträden i rörelsen skulle anmälas till myndigheterna och om biträdet inte var svensk medborgare skulle särskilt tillstånd ges. Dessa tillstånd och pass hittar vi bland magistratens handlingar. Vi skall i detta sammanhang inte heller glömma av bouppteckningarna och konkursakterna i domstolsarkiven.

I slutet av april 1906 utfärdades en bestämmelse om anmälningsplikt hos polisen

för invandrade utlänningar.

För åren 1916-1920 finns s.k. härbärgerarkort förvarade i RA, som innehåller uppgifter om utlänningar boende hos enskilda personer.

Från ungefär samma period finns ansökningar om s.k. uppehållsböcker. Sådana krävdes av utländska medborgare från 1918-1927. Dessa var en kombinerad identitetshandling och bevis om uppehållstillstånd. Ansökningarna lämnades in i tre exemplar till den lokala polismyndigheten. Ett exemplar skulle behållas lokalt. Ansökningarna är försedda med fotografi. De innehåller uppgifter om namn, födelseort- och datum, yrke, nationalitet, hemort och egentliga vistelseorten i Sverige.

Utlänningsräkningen från 1939 består också av förtryckta blanketter, där varje person skulle fylla i personliga uppgifter och även svara på frågorna: Fadern jude? Modern jude? Ett exemplar skall finnas i det lokala polisarkivet och ett i Socialstyrelsens arkiv i RA.

De judiska församlingarnas arkiv

De judiska församlingarnas arkiv är enskilda arkiv. De omfattas inte av tryckfrihetsförordningen, varför man måste ha tillstånd att taga del av handlingarna. Däremot finns SCB:s utdrag av ministerialböcker från 1860-1920 samt församlingsböcker 1900 och 1910 tillgängliga på mikrokort.

Dop, äktenskap och bland- äktenskap

De s.k. judedopen var spektakulära tillställningar med gräddan av ortens lokalbefolkning närvarande. Äktenskap med andra än trosförvanter var normalt inte tillåtet. Äktenskap mellan kristna och judar förekom

visserligen före 1863, men sparsamt, och det var först från detta år som det kunde ske utan Kungl. dispens.

Kungl. dispenser meddelades t.ex. 1796 och 1813. År 1796 infann sig ett par på Överståthållarämbetets kansli. Där fick de uppvisa ett skriftligt äktenskapskontrakt som inskrevs i protokollet. Kontraktet innehöll bl.a. den bestämmelsen att framtida barn skulle uppfostras i den lutherska läran. Varken lysning eller vigsel ägde rum och förfarandet var likartat 1813.

Ändringen 1863 i lagstiftningen föranleddes av Samuel Levison och Sofia Mathilda Lindberg. Sedan 1844 hade de levit tillsammans och fått tre barn, när de 1859 ville ingå äktenskap. De kyrkliga myndigheterna vägrade att ge dem lysning och Levison överklagade detta beslut, som dock fastställdes av Kungl. Maj:t. Då lät Levison sin fästlös förmyndare stämma honom inför rådhusrätten i Stockholm, med krav att Levison skulle åläggas att viga sig med Sofia Lindberg och Levison förklarade sig där villig till detta. Rådhusrätten ålade dem att låta viga sig, om inga laga hinder förelåg. Sofias förmyndare ogillade formuleringen och gick vidare till Svea Hovrätt, som uttalade att Levison var skyldig att gifta sig med Sofia. Kyrkan vägrade fortfarande att utfärda lysning och eftersom Kungl. Maj:t fastställt kyrkans beslut att inte utfärda lysning, medan Svea Hovrätt förklarat att Levison var skyldig att gifta sig med Sofia, så stod här beslut mot beslut. Detta fick Justitiestatsministern att ingripa. Han framställde en proposition om lagändring till riksdagen 1862/63, som gick igenom (med motstånd från prästeståndet) och den nya lagen om civiläktenskap för äktenskap mellan judar och kristna utfärdades 1863. Civiläktenskap, från 1915 benämnt

borgerligt äktenskap, skulle ingås inför magistraten i stad och kronofogde på landsbygden.

1873 infördes bestämmelsen att före ingående av äktenskap mellan främmande trosbekännare, så skulle lysning avkunnas i den svenska församling, där bruden bodde.

Sammanfattning

Vi finner alltså de viktigaste källorna till svensk-judisk genealogi bl.a. i de judiska församlingarnas arkiv. Då får vi också ha i minnet att före 1871 fanns endast församlingarna i Göteborg, Karlskrona, Norrköping och Stockholm. De bevarade handlingarna från dessa förvaras i offentliga arkivinstitutioner, i respektive församling, i Judiska muséet eller så är förvaringsplatsen inte till fullo klarlagd. En del av dem saknar arkivförteckning, vilket försvårar användandet. Dessvärre är inte de mosaiska/judiska församlingarnas egna folkbokföringshandlingar i behåll förrän en bit in på 1800-talet, Stockholm exempelvis inte förrän från 1855. Ett undantag skulle vara Karlskrona, förhoppningsvis också Norrköping. I Marstrand finns dock de där bosatta judarna införda i statskyrkoförsamlingens husförhörslängder redan från början.

För det tidiga skedet är vi alltså hänvisade till andra typer av bevarade handlingar i församlingarnas arkiv, såsom protokoll, räkenskaper m.m. samt handlingar efter begravningssällskapen liksom gravinskriftionerna. Detta får kompletteras med bevarade familjepapper i de släkt- och personarkiv, som det finns en hel del av i olika arkivinstitutioner samt i privat ägo.

Vi måste också använda oss av de offentliga arkiven. Särskilt då rådhusrätternas och magistraternas arkiv i Karlskrona, Gö-

teborg, Stockholm och Norrköping, Överståthållarämbetets arkiv samt länsstyrelsearkiven för Blekinge, Göteborgs- och Bohus samt Östergötlands län. Kommerskollegii arkiv i RA är också ett mycket viktigt arkiv.

Efter 1870, liksom före, redovisas den judiska befolkningen i städernas mantalslängder och mantalsböcker. De sena invandrarna finns ibland enbart redovisade där, samt även i statskyrkoförsamlingarnas husförhörslängder, som mot slutet av 1800-talet särskilt redovisar "Främmande trosbekännare", dit även baptister och andra frikyrkliga riktningar hör.

Från 1910 finns alla i Sverige bosatta redovisade i statskyrkoförsamlingarnas församlingsböcker då dessa, från detta år, utgjorde den enda legala folkbokföringsmyndigheten tills juli 1991, då skattemyndigheten övertog detta ansvar.

Akter i medborgarskapsärenden, liksom handlingar rörande immigration i SCB:s arkiv, är likaledes något att lägga på minnet. Vidare finns också alla de handlingar som är tillkomna för utlänningskontroll i de lokala polisarkiven och hos centrala myndigheter.

Ovanstående är ett sammandrag av en längre uppsats från 1994, tidigare publicerad på engelska i 'Avotaynu'.

Den fullständiga texten finns i biblioteket hos GöteborgsRegionens Släktforskare på Erik Dahlbergsgatan i Göteborg och innehåller sammanställningar över de judiska församlingarnas arkiv, arkivförvarande institutioner och handlingar i privat ägo samt en omfattande litteraturförteckning.

1) RA = Riksarkivet

2) SCB=Statistiska centralbyrån

41 Handskrifter 1339 - 1926.

*Läromedel i handskriftläsning av Per Clemensson och Sven Ångermark. Version 2,0.
Paleografi i datorn.*

Detta är ett nytt läromedel på cd-skiva, som gör inläringen enklare och roligare och som är självinstruerande. Programmet bygger på ett antal västsvenska dokument hämtade från olika statliga och enskilda arkiv på Landsarkivet i Göteborg och omfattar dokument från olika tider 1339 - 1926. Till samtliga dokument finns renskrifter (facit) rad för rad och till vissa dokument finns dessutom rättningsfunktion som redovisar fel per ord och rad. Beställ programmet från:

GöteborgsRegionens Släktforskare, Erik Dahlbergsgatan 36 B, 411 26 Göteborg, tel. 031- 13 12 26 (tisdag och torsdag kl 10-14).

Pris: SEK 350.- inkl. moms. För ev. porto tillkommer 20.- kr.

Kongl Maj:ts Handels-Ordinantie, hwar effter alla the som medh Handel och Wandel umgåås hafwe sigh at efterätta

kom ut 1673 och ersatte de tidigare gällande landskapslagarna och landslagen.

År 1734 utkom Sveriges Rikes lag, vari bestämmelserna om handel och köpenskap behandlas i Handels-balken. Samma är utfärdades även

Kongl. Maj:ts Särskilte Nådige Reglemente För Handels Societeten i Giötheborgs Stad, hwarefter den hafwer sig i underdånighet at rätta.

Denna innehåller mycket detaljerade uppgifter om köpmän, uppsnappare, båtsmän, hantverkare m fl i Göteborg. Vidare regleras här lantköp, handel utom staden, varors vägande på våghuset, farkosters liggedar osv.

Under 1800-talet utfärdades en rad författningar angående handel och dess bedrivande, t. ex. om aktiebolag 1848 och bokföringsskyldighet 1855.

SVERIGES RIKES LAG ÅHR 1734

Handels Balk. III. Cap. Huru burskap vinnas må.

1.§. Vil någor burskap vinna, ehvad han är inländsk eller utländsk man; söke thet hos Borgmästare och Råd, och höre the Stadens Borgerskap ther öfver; varder thet honom tå af Borgmästare och Råd beviljad; sätte ther borgen, at han skal til thet minsta sex åhr i staden bo, och all stadens rätt och rättighet efter macht sin upphålla; nämne ock then handel och näring, eller thet handtverk, ther han i stadens bok må inskrifvas före, och gjøre så vanlig Borgare ed; sedan gifves honom burbref ther å.

2.§. Then, som hafver sitt hemvist utrikes, må ej vinna burskap här i Riket, så länge han står i lydno under annan Öfverhet.

3.§. Ej må någor vara Borgare i tvänne städer tillika, eller idka både köpenskap och handtverk i en stad. Varder någor ther med funnen, böte femtijo daler. Vil någor bruka flera handtverk än ett; söke ther lof til.

4.§. Nu vil handtverkare köpman varda; säge tå up för Borgmästare och Råd handtverk sitt, och tage bref å köpenskap. —

IV. Cap. Om gross och krämare handel.

1. §. Then som handlar i gross, må ej sälja utan hela och halfva stycken; hela och halfva läster; hela och halfva skieppund; hela och halfva tunnor, eller mindre käril, ther tunnegods kommit i sådana käril til salu in; hela kistor eller packor, vål ¹⁾, dussin och skocketals ²⁾, som vahran är til; skinnvahrer hela däckar ³⁾ eller timmer ⁴⁾. Säljer han något i mindre; hafve thet förbrutit, eller böte så mycket, som thet värdt är. Ej må ock then, som handlar i gross med vin och andra fremmande drycker, sälja i mindre käril, än halft anckar, vid samma bot.

2. §. Ej må någor annar än Borgare idka handtverk, hålla öppen bod, eller sälja sina vahrer i minut; gör någor ther emot; hafve förbrutit vahran, och böte fyratijo daler.

3. §. The, som i städerna hafva handtverks hus, måge ther hålla öppna bodar, och sälja i minut, hvad af them tilverkadt är, och betale therföre til staden sådan afgift, som emot bodhandelen svarar. Samma lag vare för them, eller theras förlagsmän, som å landet hålla handtverkshus, ther järn, stål, messing, eller andra inländska rå vahrer utarbetas, om the i staden vilja bod hålla.

4. §. I hvarje stad skal stadskällare vara, en eller flere, ther vin och öl säljes.

5. §. Alla vahrer, som komma från landet in til salu, skola til stadens torg och hamnar föras, och ej annorstädes säljas. Fördristar sig någor vid tullen, eller å gator och gränder them köpa eller sälja; hafve then som sålde, förbrutit vahran, och kiöparen sina penningar.

V. Cap. Huru utländsk man kiöpenskap drifva må.

1. §. Utländsk man, som kiöpenskap drifva vil, skal gifva sig an hos Borgmästare och Råd, så snart han i staden kommer. Then vare förfallen til tiugu dalers böter, som honom herbärgerar, och ej genast angifver.

2. §. Tå han med sina vahrer til Stapelstad kommer, skal han ther sälja them i gross, och ej til annan ort här i Riket föra, vid plicht, som i 4. Cap. 1. §. stadgadt är. Hafver han af någor vakra mindre; sälje then icke utan altsamman.

3. §. Utländsk man må matvahrer til salu hafva i skiep och farkost, och andra vahrer i the rum, som Borgmästare och Råd ther til nämna, och ej i gästherbärge sitt, eller i öppna gatubodar. Ej eller må han igenom andra them utmångla låta, eller sielf resa ur stad och i stad, eller i bergslagerna, och kiöpenskap ther drifva, borga ther något ut, eller kräfva gäld in, vid hundrade dalers bot; hafve ock i alla thessa fall förverkadt thet han handlade med. Gör han thet annan gång; ligge i tveböte.

4. §. Borgare, som emot lag går fremmande kiöpmän tilhanda med understucken handel, böte femhundrade daler. Gör han thet åter; vare tvegildt, och tridie gången miste han sin borgarerätt.

Noter:

- 1) *Vål, val = 80 st (vid räkning av sill o. strömming).*
- 2) *Skock = 60 st (vid räkning av kål, lök, tallrikar och glas).*
- 3) *Däcker, decker = 10 st (vid räkning av pälsskinn).*
- 4) *Timmer = 40 st (vid räkning av pälsskinn).*

□

Göteborgs kyrkliga samfällighet

En översikt av församlingsindelningen

Alltifrån de första åren fanns inom staden Adels en svensk församling, föregångare till Domkyrkoförsamlingen eller **Gustavi Domkyrkoförsamling**, dels en tysk, benämnd **Christinæ församling**¹⁾. Dessa församlingar omfattade emellertid icke bestämda stadsområden, utan stadens invånare kunde utan hänsyn till bostad låta kyrkoskriva sig efter eget val.

Utom dessa båda huvudförsamlingar existerade redan tidigt **Kronohospitalsförsamlingen**, **Garnisons- eller Kronhusförsamlingen**, **Nya Elfsborgs slottsförsamling** och **Fattighusförsamlingen**. Av dessa hörde Kronohospitalsförsamlingen först till Örgryte församling, vilken i sin tur en tid var annex till Domkyrkoförsamlingen, men förenades år 1712 såsom självständig församling med staden. Garnisonsförsamlingen, där även civila personer kunde låta kyrkoskriva sig, erhöll år 1680 gudstjänstlokal i Kronhuset, där församlingen kvarblev till 1890-talet, då regementet förflyttades till Kviberg. Denna församlingsindelning ägde bestånd till år 1883, då Göteborg fick sin första territoriella församlingsindelning²⁾

Sex territoriella församlingar

f.o.m. 1883

I en kungl. förordning stadgades, att Göteborgs stad skulle utgöra sex territoriella församlingar, nämligen **Gustavi eller Domkyrko**, **Kristine**, **Gamlestads**, **Haga**, **Masthuggs** och **Carl Johans**³⁾ försam-

lingar. Kronohospitalsförsamlingen och Fattighusförsamlingen upplöstes, och av de forna icke territoriella församlingarna bibehölls endast **Garnisonsförsamlingen** och **Tyska församlingen**, vilkas medlemmar befriades från skyldigheten att tillhöra territoriell församling. Den kvarvarande Garnisonsförsamlingen upphörde år 1927.

Nio församlingar 1908.

Genom kungl. brev år 1906 fastställdes ny församlingsindelning att gälla f.o.m. år 1908. Enligt denna indelning skulle staden omfatta nio territoriella församlingar. De tre nytillkomna var **Vasa**, **Annedals** och **Oscar Fredriks** församlingar. Vasa församling uppdelades f.o.m. 1929 i två, nämligen **Vasa** och **Johannebergs** församling.

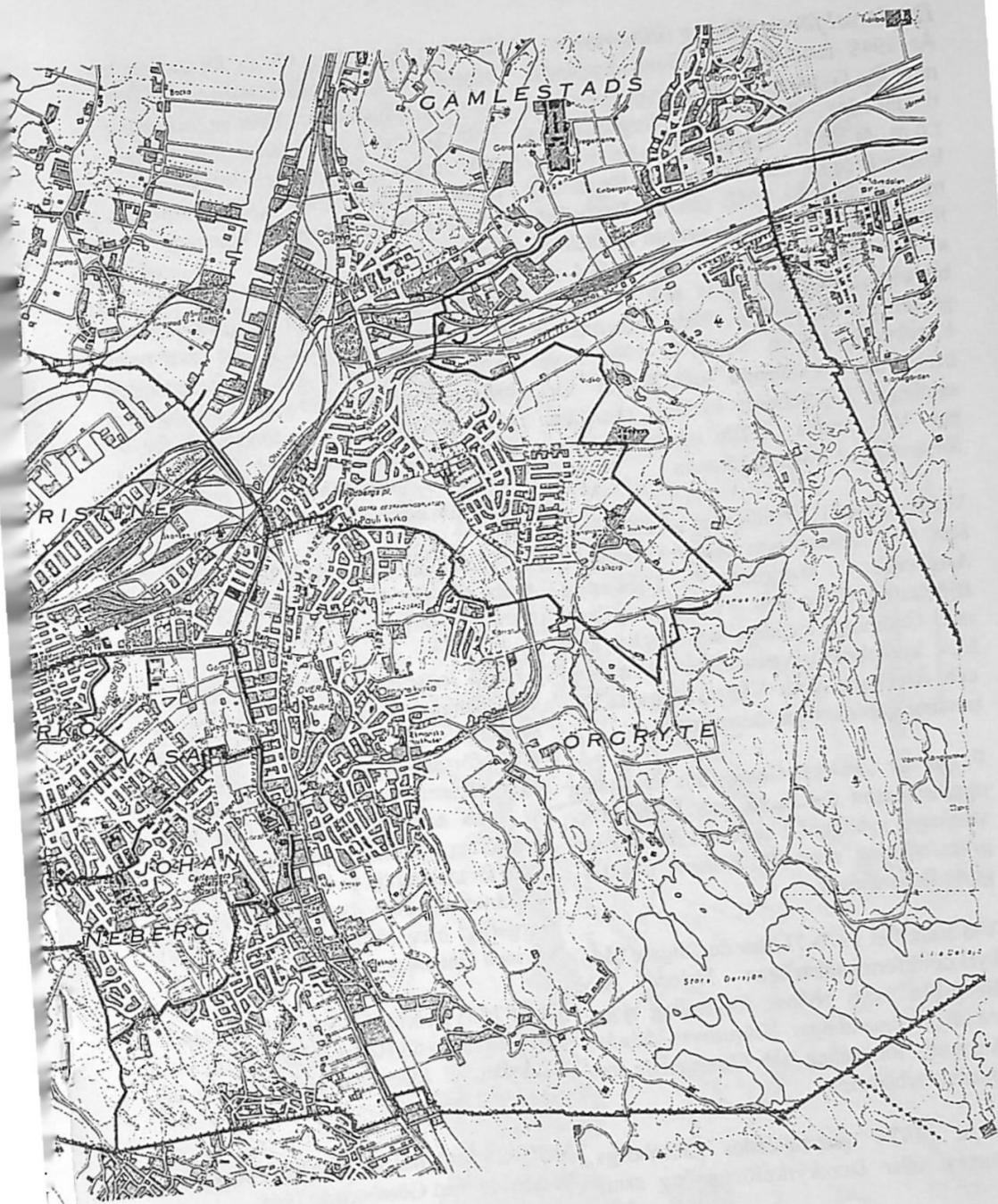
Lundby församling till Göteborg 1935

F.o.m. 1906 blev Lundby kommun i administrativt och kommunalt hänseende införlivad med Göteborg och f.o.m. 1935 tillhör **Lundby** församling den kyrkliga samfälligheten i Göteborg.

Örgryte församling till Göteborg 1939

Örgryte kommun, varifrån åtskilliga delar redan tidigare avsondrats och införlivats med staden, blev i administrativt och kommunalt hänseende införlivad med Göteborgs stad år 1922, varvid folkskoleväsendet avskildes från den kyrkliga kommunen. F.o.m. 1939 tillhör **Örgryte** församling Göteborgs kyrkliga samfällighet.⁴⁾

Forts. sid. 16

Ett flertal församlingar tillkommer

År 1948 fastställdes ny församlingsindelning för Göteborg. Efter vissa justeringar tillämpades denna församlingsindelning f.o.m. år 1951. Härvid ändrades församlingsgränserna och **Härlanda** församling nyinrättades. År 1960 tillkom **Kortedala** församling, som bildats genom uppdelning av Gamlestads församling och år 1961 nybildades **Biskopsgårdens och Brämaregårdens** församlingar, båda utbrutna ur Lundby församling. Sedan år 1963 ingår även **Västra Frölunda**⁵⁾ och **Backa**⁶⁾ församlingar i Göteborgs kyrkliga samfällighet. Vid samma tillfälle utbröts **Högsbo** församling ur Västra Frölunda.

Vid årsskiftet 1967 tillfördes samfälligheten åtta nya församlingar. Dels införlivades **Angereds, Bergums, Torlanda, Björlanda, Säve och Tuve** församlingar med Göteborgs kyrkliga samfällighet, dels blev kyrkobokföringsdistrikten **Tynnered och Älvsborg** inom Västra Frölunda församling självständiga församlingar.

F.o.m. år 1969 har Gamlestads församling upplösts samt **S:t Pauli och Nylöse** församlingar nybildats. I samband därmed har gränsreglering skett för Kristine och Örgryte församlingar.

Vid årsskiftet 1970-71 blev de tidigare båda kyrkobokföringsdistrikten **Nylöse och Bergsjön** inom Nylöse församling självständiga församlingar. Därutöver delades **Angereds** församling och **Gunnareds** församling nybildades.

F.o.m. 1974 sammanlades Göteborgs Gustavi eller Domkyrkoförsamling samt

Kristine församling till en församling benämnd **Domkyrkoförsamlingen** i Göteborg eller Gustavi och Kristine församling. Från samma tid utökades samfälligheten med **Askims, Styrösö och Rödbo** församlingar i samband med dessa församlingars överförande till Göteborgs kommun.⁷⁾

Noter:

1) 1773 förordnades att i Christine församling predikningar skulle ske på såväl tyska som svenska. Sedan dess har församlingen haft en tysk och en svensk avdelning (den senare bildade Kristine församling för de boende i Norstadsområdet f.o.m. 1883). Från 1774 fördes böckerna över födda, vigda och döda på båda språken.

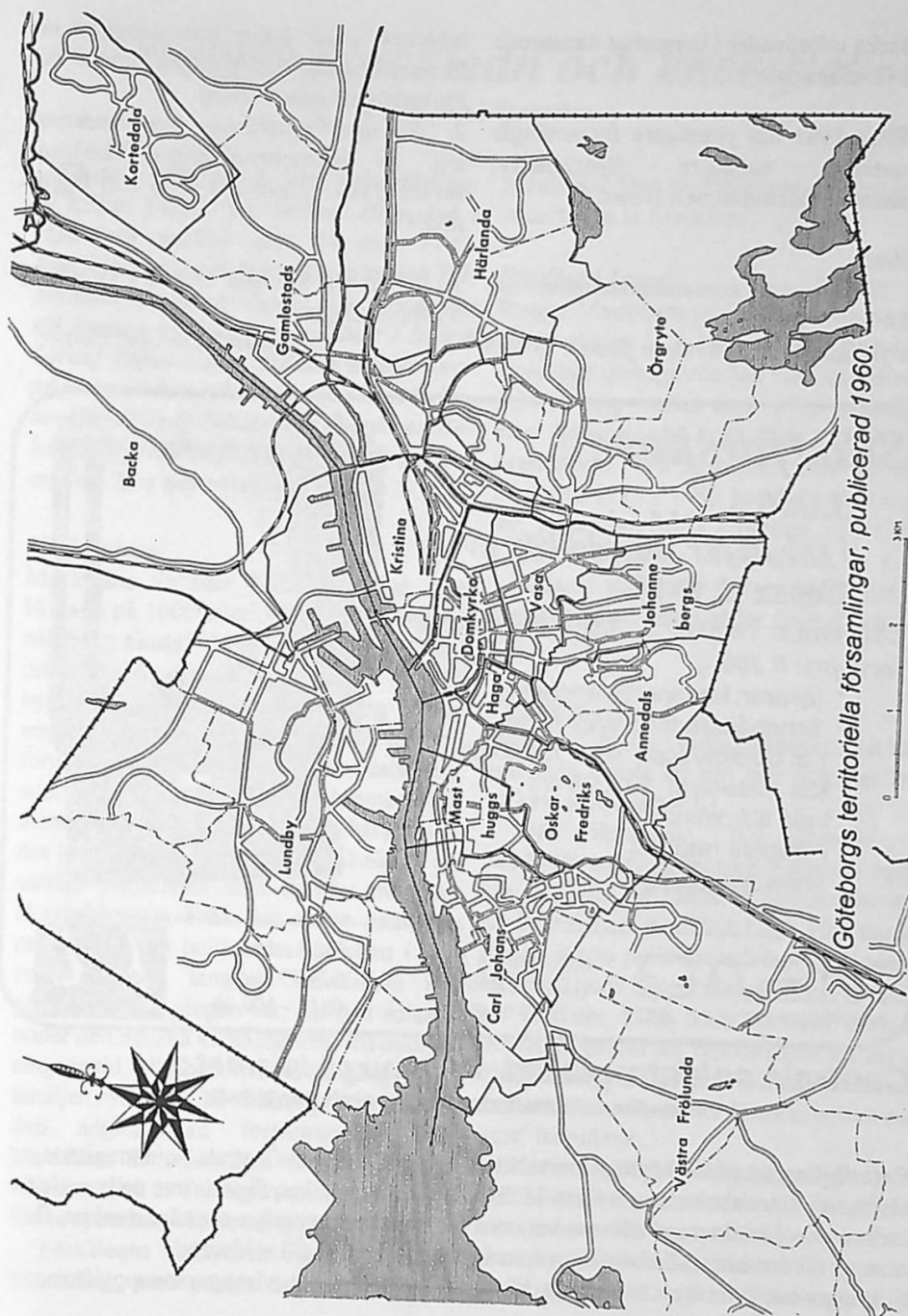
2) Territoriell församling: Personer boende inom ett visst bestämt område, med gräns vanligtvis utmärkt på allmän karta.

3) Carl Johans församling hade bildats genom sammanslagning av Mariebergs församling och Kungl. Amiralitets-Warvsförsamlingen år 1824. Den erhöll först namnet Förenade Kustförsamlingen. År 1828 ändrades detta till Carl Johans församling. Församlingen var annex till Örgryte församling till år 1883, då den i kyrkligt hänseende blev förenad med Göteborg. Borgerligt blev området emellertid införlivat med Göteborg redan år 1868.

4) År 1951 överfördes från Örgryte stadsdelen Sävenäs till Härlanda församling samt Krokslätt till Johannebergs församling. Jfr med 1960 års karta.

5) Västra Frölunda införlivades i borgerligt hänseende med Göteborg år 1945.

Forts. sid. 18

Göteborgs territoriella församlingar, publicerad 1960.

6) Backa införlivades i borgerligt hänseende med Göteborg 1948.

7) Efter 1983 har ytterligare församlingar tillkommit, nämligen **Björkekärr, Brunnsbo, Bäckebo** och **Näset**.

Källor:

1. "Göteborgs kommunalkalender år 1983".

(Ett flertal år av kalendern finns i G R S

bibliotek. Där hittar man uppgifter om församlingarnas exakta avgränsningar och förändringar genom åren).

2. "Sveriges församlingar genom tiderna" utg. av Skatteförvaltningen-Riksskatteverket. 1989. (Finns även i G R S bibliotek).

År 2003 har Svenska kyrkan i Göteborg 37 församlingar.

Sammanställt av Joel Holger.

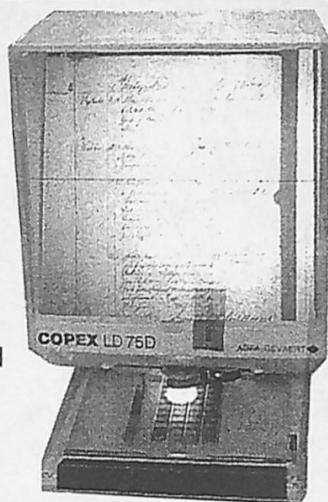
Släktforskare !

3.000:-.....

... i rabatt får Du, vid köp av
Copex LD 75.

Du betalar endast **5.200:- inkl. moms**
(ord. pris 8.200:-)

- * läsaren har specialanpassad fichehållare för SVAR-fiche
- * 1 st objektiv med 42 x förstoringsgrad
- * stor bildskärm 29 x 28 cm
- * frakt tillkommer
- * 7 dagars returrätt
- * www.msab.org

MSAB
MICROSYSTEM AB

Schélegatan 3
416 60 Göteborg
031 - 19 06 09

Liljebacken
524 95 Ljung
0513 - 500 20

Centrala soldatregistret finns nu på Internet :

www.liu.se/tema/databaser/search.php?id=49

Fritt tillgängligt på Linköpings Universitets hemsida finns nu Centrala Soldatregistret, utgivet av Garnisonsmuseet i Skövde. Informationen man kan få ut är inte de kompletta torp- och soldatakterna. Vill man veta om det finns mer uppgifter om någon soldat, får man gå till den kontaktinformation som anges i anslutning till soldaten.

Söktipsen bör först läsas ! Om man klickar på soldatnamnet, visas personuppgifterna.

Rutger Macklean och enskiftet

av Per Liljeström

Rutger Macklean var bohusläning. Han föddes på Ströms Herrgård i Hjärtums socken den 27 juli 1742. Föräldrarna var Rutger Mackléer och Vilhelmina Eleonora Coyet. Hon var syster till ägaren av Svaneholms Slott i Skåne Gustaf Julius Coyet. Till Mackleans anor på fädernet kan räknas Rutger von Ascheberg, som ägde Ströms Herrgård. Ascheberg var farmors far till Maclean och en av Carl XI:s närmaste män.

Holländare

Mackleans förfäder hade invandrat från Holland på 1600-talet. De kom till Sverige när kung Gustaf II Adolf grundlade Göteborg. Staden, som från början var en stad byggd för och av holländare, drog till sig massor av invandrare. I Göteborgs historia förekommer en köpman, Hanns Mackeleir, som har lämnat efter sig handskrivna dokument på holländska. Hans namn härledes ur det hollandsklågtyska ordet "makelaer", ett vanligt yrkesnamn som betyder mäklare, skeppsköpman. Från den äldsta namnformen under den holländska barocken i Europa ändrade familjen stavningen två gånger. Första gången var, när den adlades under den franska klassicismens och upplysningens tid, till Macklier. Andra gången när familjen nyadlades till friherrligt stånd under den anglosaxiska förromantiken, till Macklean. Ett annat känt holländskt namn från den tiden är Treutiger, som startade det första apoteket - Kronan - i Göteborg.

Mackleans släktnamn var från början Mackeléer, men senare ändrades det till

Mackeléir. Den stavning som numera är den vedertagna är Macklean.

Studier i Lund

Rutger Mackleans utbildning bestod av juridiska studier i Lund och när dessa var avslutade tjänstgjorde han vid Göta Hovrätt i Jönköping mellan åren 1760 och 1764. Han tjänstgjorde även som officer och avancerade 1776 till kapten. Han var kammarherre 1775 - 1780 hos Gustaf III:s syster, prinsessan Sofia Albertina, och 1780 - 1786 hos drottning Lovisa Ulrika.

I Lund studerade Rutger Macklean tillsammans med sina bröder Gustaf och David.

Politiker

Macklean deltog i olika riksdagar, och hans agerande gjorde att han mer och mer kom på kant med Gustaf III.

När riksdagen 1789 startade var Macklean en av de ledande männen i oppositionen, och han häktades tillsammans med sin bror Gustaf den 20/2 1789. Han tvingades att lämna politiken och ägnade sig istället åt sitt gods Svaneholm som han ärvt från sin morbror 1782. Han återkom kort till politiken genom att representera sin ätt på Riddarhuset vid 1809 års riksdag och där framträdde han som det "Gustavianska partiets" huvudman.

Var stod då Macklean egentligen politiskt? Han var motståndare till Gustaf III, men annars var han politiskt sett radikal. Hans bror Gustaf Macklean höll en av de för kungamordet sammansvurna gömd på

Rutger Maclean. Littografi av M. Kömer.

sitt gods Brodda, men att därmed också påstå att Rutger skulle vara inblandad i kungamordet är inte sant.

Enskiftet

Rutger Mackleans mest uppmärksammade bedrift är enskiftet eller jordbruksrevolutionen, som en del säger.

Macklean inledde denna på Svaneholm tillsammans med en lantmätare vid namn Carl Gideon Wahlman. Reformen vände upp och ner på det gamla jordbrukssamhället. Den innebar att man "sprängde" sönder de gamla byalagen i Skurups socken och rev de fyrålgade gårdarna. Ute på de nya ägorna uppfördes i stället trelångade gårdar i så kallad mackelering, en teknik som Macklean introducerade från det närbelägna Svenska Pommern. De mackelerade husen, det vill säga stråttäckta hus gjutna av en halmblandad lera kring ett armeringssystem av käppar av al, pil och hassel, är dokumenterade i både ord och bild av en av

Mackleans vänner, den finlandssvenske konstfilosofen Carl August Ehrensvärd. Totalt blev 2 000 jordlotter (tegar) istället 74 hemman där all jord hängde ihop till skillnad från tidigare då man hade haft sina jordbitar spridda över stora områden.

Bönderna satte sig naturligtvis på tvären men i stort sett blev hela reformen ett stort framsteg. Produktiviteten steg och fler började att ta efter. För Skåne blev Mackleans "jordbruksrevolution" lag 1803 men för resterande delarna av Sverige först 1827. Trots detta drabbades Macklean av plundrande bondehopar vid upproret 1811. I detta uppror deltog dock inte hans egna bönder.

Hantverkare

På de tidigare byplatserna byggdes gatehus för olika slags hantverkare. Nu ersattes till exempel gårdsmeden av en bysmed och gårdtimmermannen av en bysnickare. På så sätt förändrades både landskapsbilden, bebyggelsen och den sociala strukturen radikalt i det Skåne som Carl von Linne har beskrivit i sin "*Skånska resa 1749*". Så småningom förändrades hela Sverige. Till detta kom nya grödor och nya brukningsätt.

Växelbruket

Det så kallade växelbruket eller omgångsbruket i Skurup reglerades strängt i tryckta arrendekontrakt uppställda i 17 punkter. Innehållet i varje punkt var juridiskt bindande för åbon (arrendatorn) med tillägget: *annars vare han genast från hemmanet skild*.

På Svaneholm började man också att

använda ny teknik, bl.a. en ny plog, som gjorde arbetet mycket lättare. Man upptäckte också att baljväxter binder kväve i jorden och började odla bland annat klöver och ärtor på stora arealer.

En viktig förutsättning för enskiftet var att böndernas dagsverkskyldighet mot godset, det så kallade hovet, avskaffades, och att betalningarna istället erlades i pengar. För att underlätta övergången till penninghushållning gav Gustaf III Svaneholms bönder femton års skattefrihet, och Macklean själv gav dem fem års arrendefrihet.

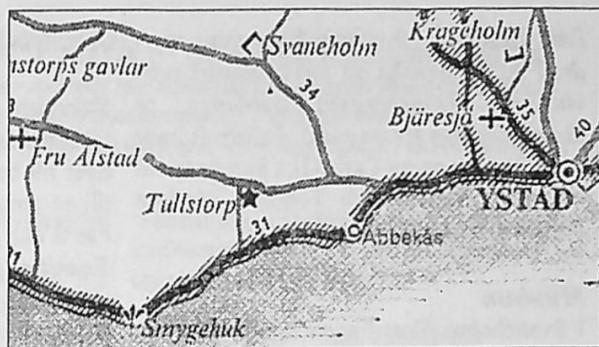
Utbildning och hälsovård

Kunskap var enligt Macklean en av de viktigaste vägarna att gå, för att samhället skulle utvecklas. I samarbete med två andra stora godsägare i Skåne skickade Maclean en student till Schweiz, för att denne skulle kunna utbildas i pedagogik av en herr Heinrich Pestalozzi. När studenten kom hem skapades två skolor på Svaneholm Gods, en i Skurup och en i Sandåkra.

Macklean medverkade även till att man vaccinerade folket mot smittkoppor. Det var för övrigt första gången som folk massvaccinerades i Sverige. Socknens klockare, Christian Friis, blev ortens "doktor".

Ogift

Rutger Maclean gifte sig aldrig och hade därför inga legitima barn. Efter hans död 1816 togs Svaneholm över av systersonen friherre Kjell Christoffer Bennet. Därefter

Karta över södra Skåne

gick egendomen bl.a vidare till släkten Halenborg i ett antal led och stannade slutligen i släkten Ehrensvärd, som också blev den siste private ägaren till slottet.

När C.A. Ehrensvärd avlidit 1934 bildade man en andelsförening, som 1935 övertog slottet.

Kom ej från Skottland

Tidigare anfördes inom släkten felaktigt att man hade skotskt ursprung. Clanchefen inom den skotska släkten McLean of Duart på ön Mull ville inte kännas vid något släktskap med Rutger Macklean, då han 1970 tillsammans med författarinnan Eva von Zweigbergh besökte Svaneholms slott.

Åren 1953 och 1964 bevisades det att Elgenstierna hade tagit fel i sina åttartavlor beträffande Rutger Mackleans ursprung. Rutger Macklean hette Macklier ända till 1783, ett år efter det att han övertagit Svaneholms gods efter sin morbror, Gustaf Julius Coyet. Rutger Mackleans farmor var dotter till Rutger von Ascheberg - en av Carl XI:s närmaste män - och ägare till Ströms herrgård. (*Rutger von Ascheberg var landshövding i Göteborgs och Bohus*

Län. Han hade dessutom kungens uppdrag att försvenska de forna danska provinserna. *Aschebergiska gravkoret, se denna tidnings första sida*). Fadern Rutger Macklier var en av Carl XII:s karoliner vid Holofzin, Poltava och Tobolsk. Modern hette Vilhelmina Eleonora Coyet.

Muséum

I Svaneholms Slott finns idag ett muséum, som är väl värt ett besök.

Webbsida

Svaneholms Slotts webbsida har adressen www.svaneholms-slott.se

Källor

Årsskriften Svaneholm 1997, Svensk Uppslagsbok, Nordisk Familjebok.

Jorddelningsreformer:

Storskifte var en jorddelningsreform som tillämpades i Sverige från mitten av 1700-talet till början av 1800-talet. Den syftade till en sammanläggning av varje gårds ägor i så få och stora skiften som möjligt.

Enskifte gällde ägoskifte genom vilket jordägaren fick all sin mark samlad i ett stycke. Den genomfördes successivt i början av 1800-talet med början i Skåne av Rutger Macklean. Enskiftet ersattes 1827 av Laga skifte.

Laga skifte var den jorddelningsreform som blev lag 1827. Den innebar att ägöterna omfördelades till en eller några få sammanhängande ytor.

Källa:

Nordisk Familjebok. □

*För ett Vackrare Hem ,
besök
vårt Konstgalleri*

GALLERI SCANDINAVIA

*Galleri Scandinavia, Berzeliigatan 14, Göteborg
Tel. 031 - 16 93 01*

Familjen Lindblom

LANDET RUNT ur olika medlemsblad

Joel Holger redogör här kortfattat för ett urval läsvärda artiklar i andra föreningars medlemsblad. Vi byter med omkr. 70 st föreningar och deras tidningar finns tillgängliga i GRS bibliotek.

ALE Släktforum. Ale Släktforskarförening (Västergötland)

Nr 2/03. Numret innehåller mycket om Ale härads indelning och historia, offerkyrkan i Nödunge och om brott och straff under 1800-talet.

ALINGSÅS Släktforskare

Nr 2/03. 'Bergstena' avser en beskrivning av den dåvarande socknen NO om Alingsås, upptecknad 1931 av Rosa Persson i Storegården. - Tomas Samuelsson berättar om 'Gustaf Ferdinand Berggren - stadsläkare i Alingsås' (1826-1897), som var en hängiven skribent och forskare om Alingsås historia och bl.a. beundrade Jonas Alströmer. Fadern, karduansmakarmästaren och rådmannen Johan Berggren (1802-1850), skapade en ansenlig förmögenhet.

ANROPET. StorStockholms Gen. Förening

Nr 2/03. Sven Gillgren beskriver ingående att 'Hitta din indelte soldat'. Metoder, källor och litteratur anges. Soldatakter kan beställas enl. adress angiven på Centrala Soldatregistrets cd-skiva (Soldatskivan), som bl.a. finns i GRS bibliotek. Se även sid. 18 i detta Västanbladet! - 'Mer om släkten Leidesdorff' berättar Per Laneous. Jfr. Anropet nr 3/02.

BYGD OCH NATUR. Sv. Hembygdsförbund

Nr 1/03. Peter Berkesand berättar om manipuleringar och tillägg, som gjorts 1951 i kyrkböcker i Landsarkivet i Vadstena. En man ville "förbättra" sin sons anor till adligt påbrå. Mannen kunde t.o.m. låna hem en bok över natten! 19 år senare hade mannen fräckheten att begära kopior av de förfälskade sidorna, varvid falskrierna uppdagades.

DISKETTEN. Dis-Väst

Nr 2/03. Rapporterar Jan-Åke Thorsell från

'Forskarmöte i Skellefteå' d. 15-16 mars. - Tre medlemmar berättar om sina erfarenheter av de egna hemsidorna på nätet.

GF-AKTUELLT. Gen. Föreningen

Nr 154 Maj 03. Ett utförligt referat av Helena Nordbäck om 'På konferens i Skellefteå' i mars 03, vilket hölls i Släktforskarförbundet regi.

GENKLANG. Ovensiljans Släktforskare

(Dalarna)

Nr 21 April 03. Mari-Louise Grudin skildrar intressanta och gripande soldatöden från Mora kompani, som de träder fram ur soldatrullor, kyrk- o. domböcker. - Hon skriver också 'Ett kort sammandrag av händelser kring Dalarnas Regemente', särskilt om Mora kompani, soldatrekrytering och krigshändelser. - 'Sollerö socken', dess historia skildras av Helmer Nilsson.
www.sollero.nu

GESTRICIA. Gästriklands Genealogiska För

Nr 2 Maj 03. 'Ringens som trohetssymbol, ett arv från Rom'. Romarna utvecklade ringformerna i en mångfald variationer. Ringen blev en symbol för trohet och därmed även för förlovingen.

GRÄNS-POSTEN. Gränsbygdens Släktf.

(Dalsland, Bohuslän, Östfold/Norge)

Nr 47 Dec. 02. 'Utflyttade från Lerdal till Amerika och Norge 1841-1896' av Roland Olsson, är en lång och utförlig lista med namn, födelse- och flyttningsdatum från denna socken i Valbo hd i v. Dalsland.

Nr 48 Mars 03. Ovanst. lista fortsätter här.

HALLANDSFARARENS INFORMATION.

Hallands Genealogiska Förening

Nr 59, Mars 03. 'Falkenbergs gästgiveri - en

släkthistoria' av Bengt-Erik Olsson, vilken redogör för gästgiveriets (på Storgatan 42) långa historia under 1500-1900-talen. Alla gästgivare anges, ofta var de samtidigt även borgmästare. - Lars Larsson skriver om 'Gåspennan och dess efterföljare' och föreslår oss utrona i kyrkböckerna från 1800-talets början, om prästen övergått från gåspenna till nymodigheten stålpenna. - Börje Angelstrand kåserar om 'Gregorianska kalendarium', som vi i Sverige haft sedan 1753. Det var då den 17 febr. följdes nästa dag av den 1 mars. - 'Det fanns många sorters båtsmän' skriver Lars J.A. Larsson, Borlänge. Båtsmän antogs av kronan med olika premisser: stadsbåtsmän, indelnings- och rotebåtsmän på landet samt enrolleringsbåtsmän på västkusten till Göteborgs örlogssation.

HUSFÖRHÖRSNYTT. Skaraborgs Släktskärforbund

Nr 2. April 03. 'Baltask kyrka genom tiderna' av Siw Bank, Tidaholm, är en utförlig historik inte bara över den gamla och nya kyrkan, utan behandlar även den katolska tiden, kyrkans ställning i samhället, gudtjänstliv, präster och församlingsbor. - Den spännande historien om 'Maria Mallets ursprung' (1691?-1727), gift med kyrkoherden i Fröjered sn Johan Dahl (1684-1747). Elisabeth Nyhammer-Gustafsson efterlyser personer med namnet Mallet. I Stockholm har hon funnit t.ex. hattmakare.

KGF-NYTT. Kronobergs Gen. Förening (Småland)

Nr 81 Juni 03. 'En trolövnings år 1620'. Ett tingsprotokoll visar hur stark rättslig verkan en trolövnings med utbyte av gåvor och ring hade. - Linda Magnusson berättar om en 'Studieresa till landsarkivet i Lund'. Artikeln innehåller mycket fakta om vad arkivet innehåller och vad forskaren bör tänka på.

MARK-RÖTTER. Marks Härads Släktskärforbörning (Västergötland)

Nr 2/03. Om 'Blommor och annat skrock i

midsommartid' berättar Anna-Lisa Berglund. Majstånger kom i bruk på 1400-talet, men seden kan ha sina rötter ännu längre tillbaka. Midsommarnatten var magisk. Då kunde man få veta sin framtid med hjälp av blommor och en mängd riter.

MGF-NYTT. Midälva Gen. Förening (Medelpad)

Nr 2/03. 'De svenska skatternas historia - del 5' handlar denna gång om 1800-talet. Regeringsformen 1809 slog fast att Riksdagen bestämmer om "Svenska folkets urgamla rätt att sig själv beskatta".

NJUDUNGEN. Njudungs Gen. Förening (Småland)

Nr 2/03. Mellan Hamburg och Cuxhafen ligger 'svenskstaden' Stade med mycket intressanta minnen från Sveriges stormaktstid. Den blev i stort sett icke alls förstörd i 2.a världskriget ! Vart 3:e år firas en 'Schwedenwoche' berättar Günter Maiwald. - 'Om kyrktagning' och förebilder i Gamla Testamentet skriver Helen Höijer. Denna akt ingår sedan 1986 ej längre i kyrkohandboken.

ROTPOSTEN. Jönköpingsbygdens Gen.För.

Nr 1/03. Eva Dahlberg refererar ett föredrag i Frimurarordens S:t Johannesloge historia i Jönköping. Frimurarnas arkiv i Stockholm kan besökas. - 'Jonas Falk, postrånaren' fortsätter med del III, avrättningen. - 'Flyktingströmmen från Finland under det Stora Nordiska Kriget 1710-1721'. Många flydde från Baltikum och Finland. Ett personregister finns på Genealogiska Samfundets i Finland hemsida www.genealogia.fi

RUNSLINGAN. För. Släktskärforbörning i Uppland

Nr 2/03. 'Soldattorpen i Uppland' på 1800-talet beskrivs av Sten Gillgren. De byggdes med detaljerade utförande- och måttkrav på bostaden, ladugård och fåhus, allt enl. ett Kungl. brev. - Anna Orebrand berättar i 'Ett äktenskap i uppslösnings' om hur svårt det var att få ut skilsmässa

Rabatt!

Släktforskarförbundets prislista över böcker, cd-skivor och annat har två priser, ett lägre för "medlemmar" och ett högre för "icke medlemmar". Med medlemmar avses numera alla medlemmar i släktforskarföreningar, vilka är anslutna till Sveriges Släktforskarförbund. D.v.s.

*för att få det lägre priset skall man kunna ange
medlemsskap i t.ex. GöteborgsRegionens Släktforskare.*

Prenumeranter på Släkthistoriskt Forum (180.- kr/år) kan inte återopa enbart detta för att erhålla rabatt!

på 1880-talet. Vid enbart osämja kunde häradsrätten ej ge definitivt skilsmässa, utan paret fick gå till Kungl. Maj:t för att få dispens.

SLÄKT OCH HÄVD. Gen. Föreningen

Nr 3-4/02. 'Att bli Stockholmare under medeltiden' av Marko Lamberg. - 'Det bortglömda Stockholm. Norre Förstaden 1602-35' av Lars Ericson. - 'En fransk musikants katolska familj' av Barbro Lindqvist. - 'Dramatik i protokollen' av Arne Jansson. - 'Hattmakaräldermannen Mårten Hoffman' av Curt Hauffman. - 'Stockholmsläkten Söderbergs tidigaste släktförbindelser' av Pontus Möller. - 'En köpmannasläkt mellan Stockholm, Göteborg och Amsterdam. Fam. Grill 17-1800' av Leos Müller. - 'Heyman Schück och hans barn. En judisk familj' av Herman Schück. - 'Jag mig nöjd under bilan böjer. Berättelser av och om avrättade i Stockholm 1720-1910' av Hans Andersson.

SLÄKTBITEN. Forskarför. Släkt & Bygd

(Hälsingland)

Nr 2/03. En artikel som klargör begreppen 'Torpare och Bönder' i ägar- och beskattningshänseende. Artikeln handlar även om hur man bodde och levde, om skyldigheter och rättigheter.

SLÄKTDATA. Föreningen SLÄKTDATA

Nr 2/03. Christer Engstrand berättar den otroliga historien om 'Verklighetens Efraim Långstrump', d.v.s. sjömannen Carl E. Petterson, som blev kung Carl I av Samberi, en ö i Söderhavet. (Not. Efraim Långstrump var Pippis pappa). -

Peter Englunds krönika: 'Den svenska historielösheten'. - 'Minnen ur mitt liv'. Sjökapten Emil Bergdahls, f.1880, memoarer blir 'följetong' i kommande nr. Dessa handlar bl.a. om umgänge inom välsituerade kretsar i Falkenberg. - 'Köpa ny eller begagnad dator'. Per Liljeström ger goda råd. - Chr. Engstrand skriver om 'Att lägga ett släktregister på handdatorn'. - Lars Helligren berättar om sin forskning i Tyskland. Han fann en mer framkomlig väg i mormonernas register www.familysearch.org och lån av filmrullar från U.S.A.

SLÄKTEN. Södra Västerbottens Släktför.

Nr 2/03. Tom Juslin skriver om 'Migration och släktskap över Bottenviken'. Livliga kontakter har under alla tider, året runt, skett över Kvarken mellan människor i svenska Västerbotten och finska Österbotten. Ännu i mitten av 1600-talet var det ett lån med en landshövding. En mycket intressant och läsvärd artikel! - 'Arkion - mer än en databas'. Tommy Dahlberg, projektledare, redogör för denna Riksarkivets enhet på Internet www.arkion.se Störst intresse har webbplatsen 'Folk 1890', folkräkningen i Sverige 1890. Hela Sveriges befolkning är nu med, samlade efter hemvist och familjevis, med namn, födelse, församling, yrke m.m. Även år 1900 är på gång. Årsavgift för enskilda 800.- kr. Medlemmar i GRS får 25 % rabatt.

SLÄKTHISTORISKT FORUM. Sveriges Släktforskarförbund

Nr 2/03. Gunnar Högborn berättar om medlem-

mar av ätten Bagge af Söderby, vilka som officärer hade tjänst på svenskon S:t Barthélemy under 1700-talet. Hemkommen till Sverige med tre slavpojkar satte Gustaf Vilhelm Bagge dessa i skola i Ulrichamn. - Kerstin Jonmyren har forskat om prästsläkterna på 1600-1700-talets Gotland: Oxenwaldt och Engeldahl. Släkterna hade 'svarta fär' som idkade både hor och tjuveri. - 'Effektivt och intressant i Skellefteå' anser Hans Egeskog om släktoforskar- och förtroendemannakonferensen under 2 dagar i mars 2003. - 'Emigrantforskning - del 2'. Ted Rosvall ger tips om hur man hittar sökbara databaser på Internet med emigranter och deras ättlingar. Flera stora gratisregister finns för 'svenskstaterna' Illinois och Minnesota.

SLÄKT-TRÄDET. Nordvärmlands Släktoforskarförening

Nr 2/03. 'Några fotografier i Sunnetrakten'. Nio st etablerade mellan åren 1883-1935 presenteras av K. Meric.

SÖDERTÄLJE-PROBANDEN. Södertälje Släktoförening

Nr 147 April 03. Marianne Falkenströmer berättar om 'Heliga Birgittas 700-årsjubileum' och om anmodern till 20 generationer. - Hur man söker på 'Ellis Island on-line' av Sonia Holz. www.ellisland.org

TJÖRNS SLÄKTOFORSKARE (Bohuslän)

Nr 1. Maj 03. Anders Ryberg, som redigerar föreningens hemsida www.tjsf.org, beskriver dess uppbyggnad och innehåll samt framtidsplanerna. Sidan uppdateras varje vecka! - Om 'Sankt Olovs valar och Sankt Olovs källa' berättar Rolf E. Johansson. Vid Kyrkesund ser man S:t Olovs valar (från 1000-talet) som ett sjömärke på en bergstopp och nära ångbåtsbryggan ligger S:t Olovs källa. De användes av pilgrimerna på sin väg till Nidarosdomen i Trondheim. Artikeln beskriver hur man hittar minnesmärkena.

1882 startade vi på Södra Hamngatan i Göteborg.

WETTERGRENS

BUTIKER Göteborg Avenyn 21, Västra Hamngatan 22, Nordstan, Frölunda Torg, Backaplan. Tel. växel 031-706 25 00. Källered K-Center, Ekenleden 6, tel. 031-795 13 20. Kungsbacka Kungsmässan, tel. 0300-160 90. Borås Storknallen/Knalleland, tel. 033-13 18 90. Internetbutik www.wettergrens.se

Böcker
för
alla
åldrar
och
intressen!

NYA MEDLEMMAR i GRS (jan-juni 2003)

Arvidsson, Inga-Lill o. Arne	Gjutegården 200, 436 45 Askim	031-286579
Bengtsson, Leif	Staregatan 9, 426 69 V. Frölunda	031-690306
Björnram, Agneta	N. Liden 9, 411 18 Göteborg	031-133414
Borgvall, Eva	Eskekärr, 519 95 Tostared	0320-62014
Bruce, Lennart	Syréngatan 1, 413 21 Göteborg	031-205700
Danielsson, Margareta	Rosengatan 44, 434 43 Kungsbacka	
Ekernäs, Göran	Klarinettgatan 4, 421 39 V. Frölunda	031-492650
Ekström, Jan	Berzeliigatan 25, 412 53 Göteborg	070-5596719
Eneman, Sven-Olof	Spannlandsgatan 12, 414 79 Göteborg	031-418866
Ernbrink, Lisbet	Korsåsgatan 165, 421 47 V. Frölunda	031-494372
Gardtman, Jan	Månadsgatan 5, 415 08 Göteborg	031-483218
Hansson, Lars-Erik	Backeskärsgat. 27, 421 59 V. Frölunda	031-7098844
Hansson, Olof	Torbjörnsleden 3, 417 29 Göteborg	031-223026
Helén, Britta	Slätvarsgatan 45, 426 79 V. Frölunda	031-293452
Holm, Jonny	Lilla Fridhemsgatan 2, 414 73 Göteborg	031-125536
Kindgren, Marianne	Bergkristallgatan 12, 426 51 V. Frölunda	031-471193
Kläth, Bertil	Axgatan 13, 431 40 Mölndal	031-875897
Larsson, Sture	Näverlursgatan 18, 421 44 V. Frölunda	031-453105
Larsson, Rolf	Sandrevlsv. 89, 422 50 Hisings Backa	031-554412
Limberg, Lennart	Dalgångsliden 11, 431 39 Mölndal	031-412710
Lundblad, Göte	Linnégatan 18, 413 04 Göteborg	031-126415
Magnusson, Håkan	Smörgatan 11, 412 76 Göteborg	031-400934
Martinsson, Anita	Hövdingegatan 1, 442 35 Kungälv	0303-19889
Mårin, Per	Nolebrunnsgatan 25, 426 77 V. Frölunda	
Nevander, Carin	Olof Strålegatan 9 B, 414 73 Göteborg	031-244373
Niklasson, Rolf G.	Enbärsvägen 22, 426 55 V. Frölunda	031-491735
Ottosson, Kennert	Långströmngatan 22 A, 418 70 Göteborg	031-537112
Pålsson, Evy	Högstengatan 68, 423 47 Torslanda	031-562247
Renlund, Kurt	Båtsman Lustigs gata 143, 422 57 Hisings backa	031-526973
Svenningson, Anne-Marie o. Nils,	Sörensens g. 33, 416 79 Gbg	031-259719
Svensson, Hasse	Slånbärsstigen 5, 432 96 Åskloster	0340-623254
Tingsell, Jan-Gunnar	Box 2052, 433 02 Sävedalen	031-266646
Tänneryd-Arvidsson, Inga-Lill,	Gjutegården 200, 436 45 Askim	031-286579
Vogl, Tristan	Bohusgatan 20, 411 39 Göteborg	031-206109
Wanner, Einar	Axgatan 42, 431 40 Mölndal	031-277353
Wrammerfors, Peter	Lövdungen 7, 422 56 Hisings Backa	031-194633

Välk o m n a !

Forska med GRS datorer och cd-skivor !

CD-Emigranten 1 - 2/2001

Sveriges dödbok 1950 - 1999

Svenskt Biografiskt Lexikon A - Rettig (29 band)

Söder-skivan, om Södermalm, Stockholm

Klara-skivan, om Klara församling, Stockholm

Register till SLÄKT och HÄVD 1950 - 1999

Soldatskivan med 200.000 soldater och båtsmän

Sveriges befolkning 1970 med över 8 milj. personer

Föreningen SLÄKTDATAs kyrkoboksregister över födda, vigde och döda

N A D Nationella Arkiv Databasen med SVAR:s register 1996.

41 Handskrifter 1339 - 1926. Läromedel i handskriftsläsning.

“Släktforska vidare”

Som en fortsättning på den grundläggande släktforskarboken “Steg för steg” (Natur och Kultur / LTs förlag) kommer Kjell Andersson och Per Clemensson lagom till Släktforskardagarna i Ronneby (23-24 aug) ut med en ny bok **“Släktforska vidare”**.

Bokens omfattande innehåll har rubrikerna: Skeden i livet - Samhällets olycksbarn - Adel - Präster - Borgare, handelsmän och hantverkare - Bönder och gårdar - Bergsbruk, manufaktur och företagare - Ämbetsmän och myndigheter - Soldater - Sjömän - Minoriteter.

Huvudsakligen behandlas tiden 1750-1950. Ett omfattande sakregister hjälper läsare att hitta rätt. Boken tillämpar samma pedagogik som grundboken och ger vägledning för såväl fortsättningscirklar som självstudium. Den får i handeln ett ca-pris av 424.- kr inkl. moms 6 %.

Genom telefonbeställning och avhämtning enl. överenskommelse under exp.tid på GöteborgsRegionens Släktforskare (tel. och adress se nedan) erhålles boken tills vidare för 300.- kr. inkl. moms. Med spänning ser vi fram emot denna nya bok i Steg för steg-serien !

J H

GöteborgsRegionens Släktforskare

Bibliotek och Expedition

Erik Dahlbergsgatan 36 B, 411 26 Göteborg

har öppet under hösten f.o.m. torsdagen den 18 sept. 2003.

tisdagar kl 10.00 - 14.00

torsdagar kl 10.00 - 14.00 (då torsdagsgruppen har sin verksamhet)

samt **1 timma före varje föreningsmöte** på Erik Dahlbergsgatan.

Tel. 031-13 12 26 www.genealogi.se/forbund/grs.htm Postgiro 24 23 85 -3

E-post ställes till:

per.lilje@swipnet.se

Ange att det gäller GRS !